

Такриз

ба автореферати кори диссертатсионии Иброҳимов Саидакрам Саиданварович дар мавзуи «Нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ

Дар шароити тағйирёбии босуръати низоми муносибатҳои байналмилалӣ масъалаи ҷустуҷӯ ва татбиқи роҳҳои нави таъмини сулҳ, амният ва рушди устувор аҳаммияти рӯзафзун пайдо намудааст. Бухронҳои сиёсӣ иқтисодӣ, тағйирёбии иқлим, коҳиши захираҳои табиӣ, афзоиши нобаробарии иҷтимоӣ, шиддат гирифтани рақобатҳои геополитикӣ ва зухури таҳдидҳои фаромиллӣ ба устувории низоми ҷаҳонӣ таъсири амиқ мерасонанд. Ҳалли чунин масъалаҳо на танҳо аз ҷаҳлияти созмонҳои байналмилалӣ ва давлатҳои абаркудрат, балки аз мавқеи созандаи кишварҳои рӯ ба рушд ва ташаббусҳои роҳбарони сиёсии онҳо низ вобаста мебошад.

Аз ин нуқтаи назар, таҳқиқоти диссертатсионии Иброҳимов Саидакрам Саиданварович ба масъалаи муҳим ва нисбатан камомӯхтаи илмӣ сиёсии ватанӣ бахшида шудааст. Дар он иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар равандҳои глобалӣ тавассути омӯзиши нақши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар пешниҳод ва пешбарии барномаҳои дорои аҳаммияти байналмилалӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Ин тарзи масъалагӯзорӣ имкон медиҳад, ки мавқеи Тоҷикистон на танҳо ҳамчун давлати таъсирпазир аз дигаргуниҳои ҷаҳонӣ, балки ҳамчун субъекти ҷаҳли ташаккули рӯзномаи байналмилалӣ арзёбӣ карда шавад.

Мубрами мавзӯ, пеш аз ҳама, бо он муайян мегардад, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даврони соҳибистиклолӣ дар самтҳои сулҳу амният, дипломатияи об, ҳифзи пирияхҳо, тағйирёбии иқлим ва рушди устувор ташаббусҳои муҳим пешниҳод намудааст. Қисме аз ин ташаббусҳо дар доираи Созмони Милали Муттаҳид дастгирӣ ёфта, ба барномаҳои байналмилалӣ табдил ёфтаанд. Аз ин рӯ, таҳлили заминаҳои сиёсӣ, муҳтаво, ҳадаф ва аҳаммияти онҳо барои муайян намудани саҳми Тоҷикистон дар ҳалли мушкилоти умумибашарӣ зарур мебошад.

Аз автореферат бармеояд, ки муаллиф мақсади таҳқиқотро дуруст муайян намуда, барои расидан ба он вазифаҳои ба ҳам алоқамандро пешниҳод кардааст. Масъалаҳои моҳият ва аҳаммияти рушди глобалӣ, хусусиятҳои бухронҳои ҷаҳонӣ, зарурати тарҳҳои нави ҳамкорӣ сиёсӣ, мавқеи Тоҷикистон дар шароити бухрони рушди глобалӣ ва нақши Пешвои миллат дар пешбурди барномаҳои рушди устувор меҳвари асосии таҳқиқотро ташкил медиҳанд. Объекту предмет ва фарзияи илмӣ қор ба мақсади гузошташуда мувофиқ буда, мантиқи дохилии таҳқиқотро таъмин менамоянд.

Сохтори диссертатсия аз тартиби дурусти баррасии масъала шаҳодат медиҳад. Муаллиф нахуст заминаҳои назариявӣ методологии рушди глобалиро таҳқиқ намуда, баъдан мушкилоту имкониятҳои иштироки Тоҷикистонро дар равандҳои ҷаҳонӣ муайян кардааст ва дар ниҳоят ба арзёбии

фаъолияти байналмилалии Пешвои миллат гузаштааст. Чунин пайдарпайи имкон додааст, ки масъала аз сатҳи назариявӣ ба сатҳи миллӣ ва аз он ба сатҳи роҳбарии сиёсӣ интиқол дода шавад.

Дар қисмати назариявии таҳқиқот рушди глобалӣ ҳамчун раванди фарогир ва гуногунсатҳ шарҳ дода шудааст. Муаллиф онро танҳо ба рушди иқтисодӣ маҳдуд накарда, таъсири мутақобилаи омилҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, экологӣ, фарҳангӣ ва технологиро ба инобат ғурифтааст. Бухрони глобалӣ бошад, ҳамчун ҳалалдоршавии мувозинати низоми ҷаҳонӣ, заиф гардидани механизмҳои анъанавии танзим ва афзоиши номувофиқати манфиатҳои субъектҳои муносибатҳои байналмилалӣ маънидод мегардад. Дар асоси чунин фаҳмиш зарурати ҳамкории бисёрҷониба ва ташаккули механизмҳои нави таъмини рушди устувор асоснок карда шудааст.

Дар таҳқиқот ба масъалаи ҳамкории сиёсӣ ҳамчун омили рафъи бухронҳои глобалӣ таваҷҷуҳи хос зоҳир шудааст. Муаллиф баробарҳуқуқӣ, ҳамзистии осоишта, эътимоди мутақобил, муколама ва масъулияти муштаракро аз шартҳои муҳимми ҳамкории самаранокӣ байналмилалӣ медонад. Дар ин замина, ташаббуси «Даҳсолаи таҳкими сулҳ ба хотири наслҳои оянда» ҳамчун пешниҳоди ҷавобгӯ ба талаботи низоми муносири байналмилалӣ арзёбӣ гардидааст. Аҳаммияти ташаббуси мазкур дар он дида мешавад, ки масъалаи сулҳ бо ҳифзи манфиатҳои наслҳои оянда ва таъмини рушди устувор пайваست карда шудааст.

Ҷойгоҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таҳқиқот аз ду ҷиҳат баррасӣ гардидааст. Аз як тараф, мавқеи ҷуғрофӣ, хусусияти кӯҳистонӣ, таъсири тағйирёбии иқлим, обшавии пирияхҳо, таҳдидҳои амниятӣ ва ноустувории иқтисодии ҷаҳонӣ ба рушди кишвар таъсир мерасонанд. Аз тарафи дигар, Тоҷикистон дорои таҷриба ва имкониятҳои муайяни пешниҳод намудани роҳҳои ҳалли масъалаҳои мазкур мебошад. Ин ду ҷанба ба муаллиф имкон додаанд, ки робитаи байни манфиатҳои миллӣ ва масъулияти байналмилалии давлатро нишон диҳад.

Қисмати асосии таҳқиқот ба муайян намудани нақши Пешвои миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бахшида шудааст. Ташаббусҳои марбут ба захираҳои об, ҳифзи пирияхҳо, тағйирёбии иқлим, таҳкими сулҳ ва ҳамкории байналмилалӣ ҳамчун низоми ягонаи фаъолияти сиёсӣ таҳлил гардидаанд. Муаллиф нишон медиҳад, ки таҷрибаи таъмини сулҳу ваҳдати миллӣ дар Тоҷикистон ба ташаккули дидгоҳи васеътари Пешвои миллат оид ба сулҳи минтақавӣ ва глобалӣ мусоидат намудааст. Дар ҳамин замина, робитаи таҷрибаи давлатдорӣ миллӣ бо фаъолияти байналмилалии Тоҷикистон асоснок карда мешавад.

Ҷанбаи қобили таваҷҷуҳи таҳқиқот дар он аст, ки ташаббусҳои Пешвои миллат ҳамчун воситаи таҳкими мавқеи байналмилалии Тоҷикистон арзёбӣ гардидаанд. Тоҷикистон бо истифода аз имкониятҳои дипломатияи бисёрҷониба тавонистааст масъалаҳои дорои аҳаммияти миллию минтақавиро ба сатҳи ҷаҳонӣ барорад. Ин раванд нишон медиҳад, ки давлатҳои дорои имкониятҳои маҳдуди иқтисодӣ ҳарбӣ низ метавонанд тавассути пешниҳоди

гояхои созанда ва қобили қабули умум ба равандҳои байналмилалӣ таъсир расонанд.

Навгони илмӣ диссертатсия аз таҳлили маҷмуи масъалаи нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ бармеояд. Дар илми сиёсии ватанӣ ташаббусҳои байналмилалии Тоҷикистон бештар дар доираи масъалаҳои алоҳидаи сиёсати хориҷӣ таҳқиқ мешуданд. Дар кори мазкур онҳо дар робита бо бухронҳои глобалӣ, рушди устувор, роҳбарии сиёсӣ ва мавқеи Тоҷикистон дар низоми муносибатҳои байналмилалӣ мавриди омӯзиши низомманд қарор гирифтаанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии натиҷаҳо бо истифодаи маҷмуи методҳои илмӣ ва доираи васеи сарчашмаҳо таъмин гардидааст. Муаллиф аз таҳлили системавӣ, муқоисавӣ, институтсионалӣ, сохторию функционалӣ ва таҳлили мухтаво истифода намуда, осори олимони ватанию хориҷӣ, ҳуҷҷатҳои созмонҳои байналмилалӣ, санадҳои давлатӣ, паёмҳо ва суханронии Пешвои миллатро мавриди омӯзиш қарор додааст. Хулосаҳо аз мухтавои бобҳо баромада, ба вазифаҳои таҳқиқот мувофиқат мекунанд.

Натиҷаҳои диссертатсия дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошанд. Онҳо метавонанд барои омӯзиши масъалаҳои рушди глобалӣ, роҳбарии сиёсӣ, дипломатияи ташаббускор ва иштироки давлатҳои рӯ ба рушд дар муносибатҳои байналмилалӣ истифода шаванд. Хулосаву тавсияҳои пешниҳодшуда барои фаъолияти мақомоти сиёсати хориҷӣ, марказҳои таҳлилӣ ва муассисаҳои илмӣ муфид буда, маводи таҳқиқотро дар таълими фанҳои «Муносибатҳои байналмилалӣ», «Дипломатия», «Рушди устувор» ва «Мақтаби давлатдорӣ Пешвои миллат» истифода бурдан мумкин аст.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 7 таълифоти илмӣ, аз ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3 мақола дар маҷмуаи маводи конференсияҳои илмӣ инъикос ёфтаанд. Интишороти мазкур самтҳои асосии диссертатсияро фаро гирифта, аз апробатсияи натиҷаҳои бадастомада шаҳодат медиҳанд. Автореферат мухтавои диссертатсияро ба таври кофӣ инъикос намуда, бо он мутобиқат дорад.

Дар баробари дастовардҳои илмӣ, чунин мулоҳизаҳоро пешниҳод намудан мумкин аст:

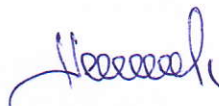
1) Дар диссертатсия мутобиқати сиёсати рушди Тоҷикистон ба Ҳадафҳои рушди устувори СММ зикр шудааст. Муқоисаи муфассалтари самтҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 бо ҳадафҳои Рӯзномаи СММ–2030 метавонист робитаи байни барномаҳои милли ва рушди глобалӣ равшантар нишон диҳад.

2) Дар автореферати кори диссертатсионӣ нақши созмонҳои байналмилалӣ дар дастгирӣ ва татбиқи ташаббусҳои Пешвои миллат камтар нишон дода шудааст. Баррасии васеътари ин масъала метавонист мазмунӣ таҳқиқотро мукамалтар намояд.

Мулоҳизаҳои мазкур хусусияти тавсиявӣ дошта, ба навгони илмӣ ва натиҷаҳои асосии таҳқиқот таъсири ҷиддӣ намерасонанд.

Дар хулоса метавон зикр намуд, ки диссертатсияи Иброҳимов Саидакрам Саиданварович дар мавзуи «Нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ» таҳқиқоти мустақил, анҷомёфта ва дорои аҳаммияти илмӣ мебошад. Кори мазкур ба талаботи бандҳои 31 ва 33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 ба он тағйиру иловаҳо ворид карда шудаанд, ҷавобгӯ мебошад. Муаллифи диссертатсия Иброҳимов Саидакрам Саиданварович сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ мебошад.

Муқарриз: номзади илмҳои сиёсӣ,
дотсенти кафедраи сиёсатшиносии
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Исаев У.У.

Суроғаи муқарриз:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
н.Сино куч. Буни Ҳисора, шаҳраки донишҷуён
Тел.: (+992) 935 19 22 09.

Имзои У.У. Исаевро тасдиқ менамоям.
Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДМТ

Шодихонзода Э.Ш.

19.08.2026,